

นาฏยศิลป์ร่วมสมัย อัตลักษณ์ จริตลีลาสตรี

The Study of Contemporary Dance, Identity , Female Manners

นพศักดิ์ นาคเสนา^{1*}

Noppasak Naksena^{1*}

สาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต^{1*}

Performing Arts Management, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajaphat University^{1*}

Email: noppasak.n@pkru.ac.th^{1*}

บทคัดย่อภาษาไทย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาวิถีชีวิตและหน้าที่ทางสังคมของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวบ้าน และสตรีชาวไทยเชื้อสายจีน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลเพื่อสร้างสรรค์เป็น ท่ารำ เครื่องแต่งกาย ทำนองเพลง และดนตรี

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการแต่งกาย บทบาทหน้าที่ กิริยาท่าทาง ความเชื่อเรื่องสีและเลขมงคลของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต สามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นท่ารำ ออกแบบเครื่องแต่งกาย ดนตรีและเพลงที่สื่อถึงความสวยงามของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นชุดการแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย ชื่อ “อัตลักษณ์ จริตลีลาสตรี” โดยแบ่งการแสดงเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 “จื่อฝูหนี่จวง” สื่อความหมายถึง รูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงจีนอันสง่างาม

ช่วงที่ 2 “ทา-เตอ-เฉิง” สื่อความหมายถึง บทบาทหน้าที่ของสตรีจีนในอาภักกับกิริยาและท่วงท่าต่างๆ

และช่วงที่ 3 “จิ้นสุ่ยกุ้ยเหริน” สื่อความหมายถึง กิริยา ท่วงท่า ความอ่อนช้อยของสตรีตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ตลอดจนลักษณะแววตาและสีหน้าที่สื่อถึงอารมณ์ต่างๆ ของสตรีจีนผู้สูงศักดิ์

คำสำคัญ: นาฏยศิลป์ร่วมสมัย, อัตลักษณ์, จริตลีลาสตรี, สตรีจีน

Abstract

This research aims to study the history, lifestyle and social functions of Thai Chinese female in Phuket Province to create a series of contemporary dance performances as a qualitative research by studying papers. And related research, fieldwork, in-depth interviews, folk philosophers and Thai Chinese female, then analyzed and analyzed data to create dance, costume, melody and music.

The results found that the dress, roles, functions, actions, beliefs of colors and auspicious numbers of Thai Chinese female in Phuket can be used to create choreography, design costumes, music and songs that convey the beauty of Thai Chinese female. It is a contemporary dance performance series called " Identity, Female Manners ", which is divided into 3 stages: Part 1, "Zhifunizhuang", meaning the elegant style of Thai Chinese female dress. The second part, "Ta-Te-Cheng", for the purpose of Thai Chinese female's roles and duties in various expressions and gestures, and the third "Jinsui Guiren", referring to the gentle mannerisms of Oval area from head to toe as well as the appearance, eyes and face expressing various emotions of noble Chinese female.

Keywords: Contemporary Dance, Identity, Female Manners, Chinese female

ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ศิลปะการแสดงคือมรดกทางวัฒนธรรมที่มีสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น จนกลายเป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่กล่าวถึงคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ คัดเลือก ปรับปรุง และยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือผลิตสร้างขึ้นใหม่ตามยุคตามสมัยเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของคนในชุมชน

การสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ มีหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ที่เรียนแบบธรรมชาติ การสร้างสรรค์งานที่ได้มาจากความเชื่อ ความศรัทธาและการสร้างสรรค์งานที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ของผู้คนที่มีสังคม ซึ่งลักษณะของการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ตามยุคสมัยนั้น นิศารัตน์ สิงห์บุราณและคณะ (2560) ได้แบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคแรก คือ ยุคที่มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ผลงาน การแสดงจึงจะเกิดความวิจิตรงดงามตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย ยุคที่

2 คือ ยุคที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานมุ่งเน้นการสร้างสรรค์การแสดงไปที่การเลียนแบบวิถีชีวิตของชาวบ้านตามท้องถิ่นต่างๆ เช่น การแสดงแห่ไข่มดแดง จากภาคอีสานนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์) ซึ่งชุดการแสดงนี้สามารถบอกเล่าวิถีการได้อย่างละเอียด ช่วงของจังหวัดนครเป็นดนตรีของภาคอีสานทั้งหมดเพราะต้องการสื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานและความไพเราะ มีลักษณะการแต่งกายแบบชาวบ้านอีสานคือเสื้อแขนกระบอกนุ่งผ้าซิ่น บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสานได้อย่างลงตัวยุคที่ 3 คือ ยุคที่เป็นการผสมผสานกันระหว่างนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ตะวันตกหรือที่เรียกว่า นาฏศิลป์ร่วมสมัย จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนารูปแบบการแสดงที่แปลกใหม่ โดยจะนิยมนำการแสดงของต่างชาติมามีส่วนประกอบในการแสดงนั้นด้วย เช่น การแสดงชุด “ชาวดำ” ที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้รับแรงบันดาลใจจากภาพการต่อสู้ของตัวละครในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนัง มีการบรรเลงกู่ฉิน (guzhin) ประกอบกับลีลาการแสดงและการออกแบบเครื่องแต่งกายที่ผสมผสานระหว่างความร่วมมือและความละเอียดอ่อนของนาฏศิลป์ไทยชั้นสูงและต่างชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์มาผสมผสานกันได้อย่างลงตัวและสามารถนำมาพัฒนาให้สวยงามได้ตามยุคสมัย

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาและวิถีชีวิต และหน้าที่ทางสังคมของสตรีไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้หลักการสร้างสรรค์การแสดง 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างสรรค์ทำนองเพลงและจังหวะดนตรี การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย และการสร้างสรรค์ท่ารำและการเคลื่อนไหว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และหน้าที่ทางสังคมของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาสตรี”

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาวิจัยในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาและรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และหน้าที่ทางสังคมของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต และทฤษฎีการสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลนำมาสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ประชาชนชุมชนท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต ประชาชนชาวบ้านที่เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนจังหวัดภูเก็ต ผู้สืบเชื้อสายจีน “ตระกูลตันทวนิช” และผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลสตรีชาวไทยเชื้อสายจีน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และแบบบันทึกข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ รูปแบบการแต่งกาย กิริยาท่าทางและรูปลักษณ์ของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต
4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ออกแบบเครื่องแต่งกาย การประดิษฐ์ทำราวดนตรีและทำนองเพลง สร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี”
5. การนำเสนอผลการวิจัย โดยการสรุปผลการศึกษารวบรวมตามวัตถุประสงค์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์รูปแบบชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี”

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และหน้าที่ทางสังคมของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต
ชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต เป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อพยพจากประเทศจีน เพื่อมาประกอบอาชีพสร้างถิ่นฐานและสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและบทบาทหน้าที่ทางสังคมในภูเก็ต ซึ่งในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2436 บรรดาชาวจีนที่อพยพเข้ามาล้วนเป็นชายทั้งสิ้น เนื่องจากทางการของจีนไม่อนุญาตให้ผู้หญิงชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศ แต่อย่างไรก็ตามผู้หญิงชาวจีนได้เริ่มอพยพเข้ามาในจังหวัดภูเก็ตมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน จากมณฑลไหหลำ ซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยเฉพาะสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะ ชื่อเสียงและบทบาทสำคัญในสังคมภูเก็ต จะมีรูปแบบการแต่งกาย กิริยาท่าทางที่แสดงออกถึงความมั่งคั่งที่เป็นเอกลักษณ์
2. สร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี”
นาฏศิลป์ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี” เป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้หลักการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างสรรค์ทำนองเพลงและจังหวะดนตรี การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย และการสร้างสรรค์ท่าทางการเคลื่อนไหวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การแต่งกาย กิริยาท่าทาง ความเชื่อเรื่องสีและเลขมงคล และบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่สื่อถึงความสวยงามของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีน โดยแบ่งรูปแบบการแสดงเป็น 3 ช่วง คือ
รูปแบบการแสดงช่วงที่ 1 “จื่อฝูหนีจวง” สื่อให้เห็นถึงการสวมใส่เครื่องแต่งกายที่สง่างามของผู้หญิงโดยคำว่า “จื่อฝู” หมายถึง รูปแบบการแต่งกาย “หนีจวง” หมายถึง ชุดแต่งกายของผู้หญิงจีนที่สวยงามเมื่อนำทั้งสองคำมารวมกันได้ความหมายว่า รูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงจีนอันสง่างาม

รูปแบบการแสดงช่วงที่ 2 “ทา-เตอ-เจิง” จะสื่อให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของสตรีจีนในอา
กับกิริยาและถ่วงท่าต่าง ๆ

รูปแบบการแสดงช่วงที่ 3 “จิ้นสู่ยกั๋วเหริน” สื่อให้เห็นถึงสตรีที่สง่างาม โดยคำว่า
“จิ้นสู่ยกั๋วเหริน” แปลว่า “สตรีผู้สูงศักดิ์” แสดงถึงกิริยา ท่วงท่า ความอ่อนช้อยของสตรี ตั้งแต่ศีรษะจรด
ปลายเท้า ตลอดจนลักษณะแววตาและสีหน้าที่สื่อถึงอารมณ์ต่าง ๆ ของสตรีจีนผู้สูงศักดิ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และหน้าที่ทางสังคมของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต

ชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต เป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อพยพจากประเทศจีน เพื่อมาประกอบอาชีพ
สร้างถิ่นฐานและสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและบทบาทหน้าที่ทางสังคมในภูเก็ต
ซึ่งในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2436 บรรดาชาวจีนที่อพยพเข้ามาล้วนเป็นชายทั้งสิ้น เนื่องจากทางการของจีนไม่
อนุญาตให้ผู้หญิงชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศ แต่อย่างไรก็ตามผู้หญิงชาวจีนได้เริ่มอพยพเข้ามาใน
จังหวัดภูเก็ตมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน จากมณฑลไหหลำ ซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อันเป็น
เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยเฉพาะสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะ ชื่อเสียงและบทบาทสำคัญ
ในสังคมภูเก็ต จะมีรูปแบบการแต่งกาย กิริยาท่าทางที่แสดงออกถึงความงดงามเป็นเอกลักษณ์ สตรีชาวไทย
เชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญไม่ต่างจากสตรีที่มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ การได้รับ
การแต่งตั้งให้มีชื่อเสียง มาด้วยสตรีไทยเชื้อสายจีนกับสามีทำคุณูปการกับแผ่นดิน การสร้างโรงพยาบาล
สร้างโรงเรียนให้ในพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต จนได้รับการแต่งตั้งถ้าสามีจะได้ยศ คุณหลวง และภรรยาจะได้รับ
การแต่งตั้งว่า “สตรีจีน” สอดคล้องกับ ปราณี สกุลพิพัฒน์ (2555) กล่าวว่า การแต่งกายของคนภูเก็ตจะ
เป็นการผสมผสานของหลายชนชาติออกมาอย่างสวยงาม ซึ่งการแต่งกายของนายเหมืองและภรรยา ชุดนาย
เหมือง ประกอบด้วย กางเกงและเสื้อคอตั้ง แขนเสื้อยาว มีกระเป๋าลายชูดราชประดั้น สวมหมวกกะโล่
สำหรับผู้สูงวัยก็จะใช้ไม้เท้าด้วย ส่วนภรรยา หากออกงานพิธีการสำคัญ ๆ จะแต่งชุด เสื้อครุย ประกอบด้วย
เสื้อตัวในเป็นเสื้อคอตั้งปลายแขนจีบเหมือนชุดเสื้อคอตั้งแขนจีบทั่วไป นุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมทับด้วยเสื้อครุยยาว
ผ้าปานรูปเปียหรือผ้ามีสลิมมีลวดลาย ติดเข็มกลัดขึ้นใหญ่เป็นชุด เรียกว่าชุดโก๊สั้ง ซึ่งมี 3 ตัว ใส่กำไลข้อเท้า
สวมรองเท้าปักดินหรือลูกปัด ทรงผมเกล้าผมทรงสูง ด้านหน้าเรียบตึง ด้านหลังโป่งออกเรียกว่า ชักอีโบาย
เกล้ามวยไว้บนศีรษะ ส่วนด้านข้างสองข้างตั้งให้โป่งออกเรียกว่า อีเปง มวยด้านบนตั้งขึ้นเป็นรูปหอยโข่ง ใช้
ดอกมะลิหรือดอกพุดตูม ประดับรอบมวยผม แล้วปักปิ่นทอง

2. สร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี”

นาฏศิลป์ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี” เป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่
สร้างสรรค์ขึ้น โดยแบ่งรูปแบบการแสดงเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 “จื้อผูหนี่จวง” สื่อให้เห็นถึงการสวมใส่
เครื่องแต่งกายที่สง่างามของผู้หญิงโดยคำว่า “จื้อผู” หมายถึง รูปแบบการแต่งกาย “หนี่จวง” หมายถึง ชุด
แต่งกายของผู้หญิงจีนที่สง่างามเมื่อนำทั้งสองคำมารวมกันได้ความหมายว่า รูปแบบการแต่งกายของผู้หญิง
จีนอันสง่างาม ช่วงที่ 2 “ทา-เตอ-เจิง” จะสื่อให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของสตรีจีนในอา กับกิริยาและถ่วงท่า

ต่าง ๆ และช่วงที่ 3 “จิ้นสู่ยกัยเหริน” สื่อให้เห็นถึงสตรีที่สง่างาม โดยคำว่า “จิ้นสู่ยกัยเหริน” แปลว่า “สตรีผู้สูงศักดิ์” แสดงถึงกิริยา ท่วงท่า ความอ่อนช้อยของสตรี ตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ตลอดจนลักษณะแววตาและสีหน้าที่สื่อถึงอารมณ์ต่าง ๆ ของสตรีจีนผู้สูงศักดิ์

ซึ่งการสร้างสรรคานาฏยศิลป์ร่วมสมัยชุด “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี” มีแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดง มาจากการศึกษาประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งพบว่า สตรีจีนในจังหวัดภูเก็ตนั้น มีความแตกต่างกับสตรีจีนในประเทศจีนเพราะสตรีจีนที่อยู่ในจังหวัดภูเก็ตมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกับสตรีจีนในประเทศจีนในเรื่อง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การแต่งกาย รูปแบบการแสดงท่ารำที่สื่อถึงความสวยงามของสตรีชาวไทยเชื้อสายจีน ประกอบด้วย การแต่งกาย บทบาทหน้าที่ กิริยา ความเชื่อเรื่องสีและเลขมงคล รวมไปถึงรูปแบบเครื่องแต่งกาย รูปแบบเครื่องดนตรี และเพลงเป็นเครื่องดนตรีร่วมสมัยผสมผสานดนตรีได้ มาสร้างเป็นรูปแบบการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาและวิถีชีวิต หน้าที่ทางสังคมของสตรีจีน โดยใช้หลักการสร้างสรรค์การแสดง 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างสรรค์ทำนองเพลงและจังหวะดนตรี การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย และการสร้างสรรค์ท่ารำและการเคลื่อนไหว ซึ่งสอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543 : 211) ได้กล่าวไว้ว่า นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิดการออกแบบ และการสร้างสรรค์แนวคิดรูปแบบกลวิธีของนาฏยศิลป์ชุดหนึ่งทีแสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ้ม การแสดงเดี่ยว กำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบ อื่น ๆ ที่สำคัญในการทำให้นาฏยศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ รวมถึงผลวิจัยของกาญจนารัศมี เทพณรงค์และคณะ (2563) ในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ชุด “ระบำบูชาคุณาภิมุข” อาศัยหลักการและทฤษฎีจากหลักนาฏยประดิษฐ์ ประกอบกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแสดง โดยอาศัยกระบวนการสร้างสรรค์จากการกำหนดรูปแบบการแสดง การประดิษฐ์ท่ารำ การแปรแถว การเลือกใช้เพลง/ดนตรี การแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง รวมถึงโอกาสที่แสดง ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดจะต้องมีความเชื่อมโยง สัมพันธ์กัน และสามารถสร้างสรรค์ออกมาเป็นชุดการแสดงที่กลมกลืน และสมบูรณ์ สะท้อนถึงวิถีชีวิต ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น คำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นำเอาศิลปวัฒนธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ กับรูปแบบบทบาทต่าง ๆ

1. การสร้างสรรค์ทำนองเพลงและจังหวะดนตรี เป็นการผสมผสานเครื่องดนตรีสากล และเครื่องดนตรีจีนเข้าด้วยกัน จะใช้เครื่องดนตรีจีนเป็นตัวช่วย ประกอบด้วย กู่เจิง หลัวน ตี้จี้ เออร์หู หลัวกู่ มู่อวี่ ฯลฯ ทำให้เกิดความน่าสนใจ ความไพเราะ และความเหมาะสมในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงให้เข้ากับช่วงการแสดงซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์นมาลย์ สมรรคบุตร (2538 : 94) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการนำลายเพลงต่างๆ มาประกอบทำรำรายรำ มีอยู่ 2 แนวทาง คือ 1. มอบให้ผู้เกี่ยวข้อง คิดประดิษฐ์ท่ารำขึ้นมาก่อน แล้วจึงนำท่ารำรายรำนั้นมาพิจารณา ดูลีลาการเคลื่อนไหวนั้นช้าหรือเร็วก็จะเลือกลายเพลงที่มีจังหวะช้าหรือเร็ว มาบรรจุในระบำชุดนั้น 2. เลือกสรรลายเพลงขึ้นมาก่อนแล้วนำไปคิดประดิษฐ์ใส่ท่ารำให้เหมาะสมกับจังหวะของแต่ละลายเพลงนั้นๆ ซึ่งทำนองเพลงการแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี มีทำนองเพลงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ประกอบด้วย

ช่วงที่ 1 เป็นการบรรเลงเครื่องดนตรีแบบช้า ๆ สื่อถึงความอ่อนช้อย นุ่มนวล

ช่วงที่ 2 เป็นการผสมผสานเครื่องดนตรีจีนเข้ากับเครื่องดนตรีสากล จังหวะดนตรี
สลับช้า เร็ว

ช่วงที่ 3 เป็นการบรรเลงจังหวะดนตรีช้า และสนุกสนานผสมกัน

2. การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้แนวคิดการสร้างชุดมาจากการแต่งกายของสตรีจีนในสมัยโบราณนำมาดัดแปลง ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคสมัย ประกอบด้วย เครื่องแต่งกายประยุกต์จากภาพถ่ายโบราณของสตรีจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่นผสมผสานกับการแต่งกายของสตรีจีนในจังหวัดภูเก็ต และนำมาประยุกต์รูปร่างให้เหมาะสมกับการแสดงเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเคลื่อนไหว ได้แก่ เสื้อคลุมยาวลายดอกโบตัน กระโปรงผ้าซาตินติดขนกระต่าย สำหรับสีสันทันของเครื่องแต่งกาย การแสดงชุดนี้มีลักษณะการแต่งกายเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นเสื้อคลุมสีชมพูเข้ม ลายดอกโบตัน ส่วนที่ 2 กระโปรงสีชมพูอ่อน ซึ่งสอดคล้องกับ วิกรม กรุงแก้ว (2558 : 10) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีบาบามีการผสมผสานความสวยงามในวิถีของสตรี มลายู และสตรีชาวจีน โดยการนุ่งโจงกระเบนที่ไม่มีการตัดเย็บอย่างสำเร็จรูป ตัวเสื้อมีแขนยาวปิดถึงลำคอ บางโอกาสอาจมีเสื้อคลุมด้านนอกเพื่อสวมใส่ในโอกาสพิเศษ แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคม บางครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดี จะเลือกใช้ผ้าเนื้อดี ในการตัดเย็บตลอดจนจกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ เพชร ไข่มุก หรือหยกอย่างวิจิตรงดงาม

3. การสร้างสรรค์ท่ารำและการเคลื่อนไหว ผู้วิจัยได้แนวคิดจากการศึกษาสตรีผู้สูงศักดิ์ที่มีฐานะทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นสตรีที่มีหน้าที่และฐานะทางสังคมในจังหวัดภูเก็ต มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการทำงาน การดูแลบ้าน การทำหน้าที่เป็นภรรยา รวมถึงการเป็นหัวหน้าในการทำธุรกิจต่าง ๆ นอกจากนี้ยังพบถึงความเชื่อ และ ความสำคัญ ในการแต่งกายที่เป็น เอกลักษณ์ เชื้อตัวเลขมงคลในการหยิบจับสิ่งของที่ต้องใช้เลขมงคลเท่านั้น รวมถึงการใช้ผ้าเช็ดหน้าปิดเกล้าสิ่งชั่วร้าย ซึ่งผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยนำเอาความสำคัญแต่ละหน้าที่ ที่สตรีชาวไทยเชื้อสายจีนได้ทำ และนำลีลาท่าทาง จริต ของสตรีผู้สูงศักดิ์ มาสร้างสรรค์เป็นผลงาน นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี” ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริมงคล นาฎยกุล (2551 : 86-87) ได้กล่าวไว้ว่าความต่างกันของการเคลื่อนไหวร่างกายในศิลปะการแสดงนาฏศิลป์มีความแตกต่างกันอยู่หลายลักษณะ ซึ่งจะช่วยให้เราวิเคราะห์พฤติกรรมและการเคลื่อนไหวร่างกายในการแสดงนาฏศิลป์ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นหลักพื้นฐานสำคัญของการเคลื่อนไหวร่างกายในการแสดงนาฏศิลป์จึงเป็นหลักการของการใช้กำลัง ในการผลักดันร่างกายให้เกิดการเคลื่อนไหวไปท่ามกลางการใช้พื้นที่ว่าง จังหวะและพลังในขณะที่ทำการแสดง โดยการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี แบ่งท่วงท่ารำและการเคลื่อนไหวออกเป็น 3 ช่วง

ช่วงที่ 1 รูปแบบการแต่งกายของสตรีจีนในภูเก็ต ประกอบด้วย การแต่งหน้า การทำผม การแต่งตัว และการใส่รองเท้า

ช่วงที่ 2 การกล่าวถึงกิริยาท่าทางของสตรีจีน จริตการเป็นสตรีจีนในภูเก็ต ประกอบด้วย การเดิน การมอง การใช้สีหน้า และการใช้ลำตัว

ช่วงที่ 3 ลักษณะลีลาของการใช้ผ้าเช็ดหน้าของสตรีจีนในภูเก็ต ประกอบด้วย
ท่าทางการสะบัดผ้าเช็ดหน้าเพื่อปิดเป่าสิ่งไม่ดี ท่าทางการนำผ้าเช็ดหน้ามาใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี” ทั้งท่า
รำ เครื่องแต่งกาย และดนตรี โดยได้แนวคิดของสตรีจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งรูปแบบการแต่งกายของ
สตรีจีน กิริยาท่าทางของสตรีจีน ลักษณะลีลาของการใช้ผ้าเช็ดหน้า ตลอดจนบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ของ
สตรีจีน มาเป็นกรณีศึกษา ในการหาแนวคิด และวิธีการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการ
ซึ่งได้มาจากการศึกษาวิจัยในงานชิ้นนี้จะ เป็นแนวทางให้กับบุคคลที่ต้องการศึกษาค้นคว้าด้านการแสดง
นาฏศิลป์ร่วมสมัย นำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุดอื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากบุคคลหลายท่าน อัน
ประกอบด้วย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี พงศ์วิชัย
อาจารย์สาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง และนักศึกษาสาขาวิชาศิลปะการจัดการแสดง คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และประชาชนผู้รู้ด้านวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีนทุกท่าน ที่
กรุณาได้ให้ข้อมูลองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ตลอดจนสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้การสร้างสรรค์นาฏศิลป์
ร่วมสมัย “อัตลักษณ์ จริตลีลาอิสตรี” สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านเป็น
อย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ สุดท่ายนี้ขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดา
มารดา ตลอดจนขอขอบคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุน คอยช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจสำคัญในการทำ
วิจัยฉบับนี้ตลอดมา ขอขอบคุณคณะผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องอีกหลายท่านที่ทำให้วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
คุณค่าและประโยชน์ที่มีจากผลงานวิจัยฉบับนี้และผู้มีพระคุณทุกท่านให้ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าและประโยชน์ต่อ
การศึกษาและการสร้างสรรค์นาฏศิลป์สืบไป

เอกสารอ้างอิง

กาญจนารัศมี เทพณรงค์และคณะ.//(2563).//นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด ระเบียบวาทะกรรม.//
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

นิศาตร์ตัน สิงห์บุราณ.//(2560).//การสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ตามยุคสมัย.//เชียงใหม่ :
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ปราณี สกุลพิพัฒน์.//(2555).//การแต่งกายของชุมชนบ้านป่าเปอรานากัน.//ม.ป.ท.//ม.ป.พ.

พจน์มัลย์ สมรรคบุตร.//(2538).//แนวความคิดประดิษฐ์ท่ารำเชิง.//อุตรธานี : สำนักส่งเสริม
วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

วิกรม กรุงแก้ว //(2560) // พัศตราภรณ์ ยอนทยา // กรุงเทพฯ : บริษัท โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์ จำกัด.

ศิริมงคล นาฏยกุล //(2549) // นาฏยศิลป์หลักกายวิพากษ์และการเคลื่อนไหว // มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ //(2547) // นาฏยศิลป์รัชกาลที่ 9 // กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.